

УДК 347.94

DOI: 10.31733/17-03-2023-734-735

Д. САЙГАЧЕНКО

курсант ННІ права та підготовки фахівців
для підрозділів Національної поліції

Науковий керівник:

викладач **Марина ЛОГІНОВА**

*(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)*

ПРОБЛЕМАТИКА ДОСЛІДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ДОКАЗІВ У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ УКРАЇНИ

Дана тема є актуальною на даний час оскільки прецедентне право України останніми роками показало збільшення кількості цивільних розглядів, у яких виникають суперечки щодо електронних доказів. У цій категорії справ суди зобов'язані додати матеріали справи та вивчити оригінал та копії цих доказів у суді. З огляду на це, використання електронних доказів у цивільному судочинстві викликає багато питань.

Законом України від 3 жовтня 2017 року № 2147-VIII внесено суттєві зміни до Цивільного процесуального кодексу України, зокрема, щодо застосування електронних доказів у цивільному судочинстві. А саме ЦПК України у ч. 1 ст. 100 вперше було визначено, що електронний доказ – це інформація в електронній (цифровій) формі, яка містить інформацію про обставини справи, зокрема електронні документи (включаючи текстові документи, графіки, плани, фотографії, відео- та аудіозаписи) веб-сайти (сторінки), текстові, мультимедійні та голосові повідомлення, метадані, бази даних та інші дані в електронній формі [1].

У п. 2 ст. 100 ЦПК передбачено, що електронні докази мають бути подані в оригіналі або в електронній копії, засвідченій електронним цифровим підписом, який еквівалентний власноручному підпису. Законом може бути встановлено інший порядок посвідчення автентичності електронної копії електронного запису.

Однак, незважаючи на позитивні зрушення, одна з проблем із використанням електронних доказів полягає в тому, що в національному законодавстві немає положень, на підставі яких можна було б точно визначити, що є оригіналом, а що є копією електронного доказу. В результаті часто виникають дискусії щодо неоднозначності прецедентного права та використання електронних доказів у цивільному судочинстві.

ЦПК України у ч. 3 ст.100 передбачає, що сторони мають право надавати електронні докази на паперових носіях, засвідчені в установленому законодавством порядку. Порядку засвідчення електронних копій та паперових копій законом не передбачено [1].

Сторона процесу, яка представляє копію електронного доказу, повинна зазначити, що він або будь-хто інший має оригінальний електронний доказ. Якщо оригінал електронного доказу не подано та інша сторона процесу або суд ставить під сумнів відповідність поданої копії (паперової копії) оригіналу, цей доказ не розглядатиметься судом. Однак можна впевнено сказати, що електронні докази можна залишити в оригіналі, оскільки інформацію, опубліковану в Інтернеті, можна легко змінити або видалити [4, с. 76].

Враховуючи можливість безперешкодного копіювання електронного доказу без обмеження кількості копій та без втрати його якісних характеристик у процесі копіювання, можна передбачати певні практичні проблеми у разі відокремлення оригінального електронного доказу від його копії а також щодо завірення копій електронних доказів.

Доки видача завірених копій електронних доказів не буде врегульована на законодавчому рівні, особи, які беруть участь у розгляді, можуть надавати лише оригінальні електронні докази. Проте процедуру такого подання також чітко не регламентовано, тому залишається питання, що саме слід вважати електронним доказом. В результаті у суду можуть виникнути питання про допустимість та оцінку цих доказів. Наприклад, відео або знімок екрана, представлені на компакт-диску, флеш-карті або іншому носії, вважаються оригіналом, якщо вони були створені за

допомогою веб-камери, а потім збережені в Інтернеті та потім скопійовані на компакт-диск або флеш-накопичувач? Подібні питання можуть виникнути з відео, звукозаписами або скріншотами, які створюються під час прямої трансляції сервісу YouTube та відповідно зберігаються на сервері цього сервісу. Науковець Петренко В.С. наголошує, що подальше копіювання такого відео чи фото на компакт-диск не вважається оригіналом.

Усі ідентичні копії електронного документа, записані на фізичних носіях даних, є оригіналами і мають однакову юридичну силу. Особливість електронного документа полягає в тому, що інформація, що міститься в ньому, представлена в електронно-цифровому вигляді, а це означає, що на відміну від паперових документів, електронні документи не мають жорсткої прив'язки до матеріального носія. Це означає, що той самий електронний документ може існувати одночасно на різних носіях[2, с. 113].

Цю проблему можна вирішити за допомогою зміни деяких положень ЦПК України, яка передбачає можливість перевірки електронних доказів за місцем їх знаходження, у разі якщо їх доставка в суд неможлива. А саме, ЦПК України доповнено ч. 7 та ч. 8 ст. 85 ЦПК України, згідно з якою суд, на запит сторони або самостійно, може переглядати веб-сайт та інші сайти зберігання даних в Інтернеті, щоб ідентифікувати та фіксувати їх вміст. Наприклад, діючий ЦПК України наділяє суд процесуальними повноваженнями безпосередньо перевіряти сайт та інші місця зберігання даних в Інтернеті з метою виявлення та реєстрації їхнього змісту.

Однак перевірка таких доказів на місці можлива доти, доки електронні докази не були видалені з місця зберігання, що є досить поширеним явищем, оскільки суд не матиме доступу до вихідних електронних доказів. І без чіткого визначення «оригінального електронного доказу» можуть виникнути сумніви в його допустимості, якщо він був скопійований на компакт-диск або інший носій, оскільки в цьому випадку доказ може вважатися електронною копією, а не оригіналом[3, с. 45].

З урахуванням вищевикладеного можна зробити висновок, що відсутність чіткого підходу в законодавстві до визначення «оригіналу» та «копії» електронних доказів може призвести до зловживань сторонами при багаторазовому використанні одного й того самого документа. Від цього насамперед залежить доказова цінність електронних доказів. Частково цю проблему регулює п. 2 ст. 423 ЦПК України, встановивши таку підставу для повторного розгляду справи за нововиявленими обставинами, такими як підроблені електронні докази[1]. Однак, цивільне процесуальне право не містить механізму захисту електронних доказів від підробки або знищення. Швидкий розвиток електронних технологій та поява великої кількості нових програм допомагають спростити підробку або знищення інформації в електронній формі, що унеможливує або дуже ускладнює для суду дослідження та оцінку електронних доказів. В результаті суд може взяти до уваги недостовірні докази та невірно визначити обставини справи. Лише чітке визначення всіх аспектів правової системи електронних доказів допоможе захистити та забезпечити законні інтереси учасників цивільного судочинства та, таким чином, сприятиме їхньому розвитку. Тому важливо розмежувати ці концепції.

1. Цивільний процесуальний кодекс України : Закон України від 18 березня 2004 року № 1618-IV. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>. (дата звернення 14.11.2022)

2. Петренко В. С. Молодий вчений. Електронні докази як елемент інформаційних технологій у цивільному судочинстві. Київ, 2018. № 1 (53). С. 111-115.

3. Павлова Ю. С. Прикарпатський юридичний вісник. Окремі аспекти допустимості електронних доказів у цивільному процесуальному законодавстві України. Харків, 2017. №5(20). С. 85

4. Андронов І.В. Цивільний процес України: Підручник / за заг. ред. Р.М. Мінченко. Київ, 2016. 186 с.